

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-84>

УДК 338.443:330

КАЛІНІЧЕНКО Сергій
ДНП «Центр Тестування» МОЗ України
<https://orcid.org/0000-0003-3958-4763>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті обґрунтовано методологічні принципи формування організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств в умовах структурних змін та нестабільності ресурсного середовища. Розкрито значення регіональної диференціації у процесі розроблення управлінських рішень, що зумовлено різним рівнем забезпеченості підприємств ресурсами та неоднорідністю інституційного середовища в Україні. Доведено, що ефективність функціонування механізму значною мірою залежить від здатності підприємства враховувати вплив неформальних інститутів і рівень інституційних ризиків, що визначають результативність економічних стратегій. Особливу увагу приділено збалансуванню стимулюючих і регуляторних інструментів, які забезпечують оптимальне поєднання економічних, соціальних і екологічних цілей. Узгодження цих компонентів дозволяє формувати тривимірну рівновагу, необхідну для сталого розвитку аграрних підприємств. Запропоновано концептуальну багатоблокову архітектуру організаційно-економічного механізму, яка включає методологічний, функціональний та інструментальний блоки, що забезпечують узгодженість управлінських рішень із структурою та культурою підприємства. Обґрунтовано важливість поетапного управління економічним потенціалом – від постановки стратегічних цілей і ресурсного забезпечення до моніторингу результатів. Такий підхід підвищує адаптивність аграрних підприємств до зовнішніх викликів і сприяє зміцненню їх конкурентоспроможності. Сформульовані методологічні принципи становлять основу для удосконалення механізмів стратегічного розвитку аграрного сектору України.

Ключові слова: принципи, розвиток, економічний потенціал, механізм, ризики.

KALINICHENKO Sergiy

The State Non-Profit Enterprise Testing Board, the Ministry of Public Health of Ukraine

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF BUILDING AN ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR DEVELOPING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article substantiates the methodological principles for developing an organizational and economic mechanism to enhance the economic potential of agricultural enterprises in conditions of structural changes and instability in the resource environment. The significance of regional differentiation in the process of developing management decisions is revealed, driven by differences in enterprise resource provision and the heterogeneity of the institutional environment in Ukraine. It is proven that the mechanism's effectiveness largely depends on the enterprise's ability to account for the influence of informal institutions and the level of institutional risks, which determine the effectiveness of economic strategies. Special attention is paid to balancing stimulating and regulatory instruments that ensure the optimal combination of economic, social, and environmental goals. Coordination of these components allows the formation of a three-dimensional equilibrium necessary for the sustainable development of agricultural enterprises. A conceptual multi-block architecture for the organizational and economic mechanism is proposed, comprising methodological, functional, and instrumental blocks that ensure the consistency of management decisions with the enterprise's structure and culture. The importance of phased management of economic potential is substantiated, from setting strategic goals and resource provision to monitoring results. This approach enhances the adaptability of agricultural enterprises to external challenges and strengthens their competitiveness. The formulated methodological principles serve as the basis for improving the mechanisms of strategic development of Ukraine's agrarian sector.

Keywords: principles, development, economic potential, mechanism, risks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Побудова організаційно-економічного механізму (ОЕМ) розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств вимагає ретельного методологічного обґрунтування, що починається з чіткого визначення його змісту, структури та місця в загальній системі господарювання. ОЕМ виступає ключовою підсистемою господарського механізму, забезпечуючи узгодження управлінських рішень, ресурсного забезпечення та економічних інструментів, спрямованих на ефективний розвиток підприємства.

У сучасних умовах аграрного виробництва він набуває особливого значення, адже поєднує організаційні, економічні, інституційні й регуляторні компоненти, що визначають здатність підприємств адаптуватися до зовнішніх викликів та раціонально використовувати свій потенціал. Завдяки інтегрованому характеру ОЕМ не лише регламентує взаємодію структурних елементів підприємства, а й забезпечує баланс між виробничими можливостями, ринковими умовами та стратегічними цілями розвитку.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед українських дослідників значний внесок у вивчення питань формування організаційно-економічного механізму розвитку підприємств агропродовольчої сфери зробили В. С. Кушнірук,

О. Ю. Єрмаков, В. П. Москаленко, О. М. Супрун, О. В. Ходаківська та інші науковці. Водночас низка аспектів, пов'язаних зі змінами характеристик окремих елементів організаційно-економічного механізму та оновленням взаємозв'язків між ними, залишається недостатньо дослідженою та потребує подальшого наукового опрацювання.

Подальші дослідження потребують поглиблення інструментарію оцінювання економічного потенціалу аграрних підприємств з урахуванням регіональної специфіки та інституційних ризиків. Актуальним є розроблення прикладних методик налаштування організаційно-економічного механізму під різні моделі розвитку підприємств, а також удосконалення підходів до інтеграції екологічних і соціальних критеріїв у систему стратегічного управління. Перспективним напрямом є формування цифрових інструментів моніторингу потенціалу та оцінювання ефективності управлінських рішень, що дозволить підвищити адаптивність аграрних підприємств до зовнішніх викликів і забезпечити стійкий розвиток.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті обґрунтування методологічних принципів формування організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств та визначення умов, за яких цей механізм забезпечує ефективне використання ресурсів, стійкість і конкурентоспроможність аграрного сектору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Господарський механізм визначається як цілісна система методів і важелів, що використовуються для реалізації економічних законів, розв'язання суперечностей суспільного способу виробництва та узгодження інтересів колективу й суспільства. В такій системі формується організаційно-економічна компонента виробництва, яка впливає на виконання його функцій та операцій[9].

Методологічним фундаментом побудови організаційно-економічного механізму є розуміння його дуальної природи. OEM формується шляхом виокремлення двох ключових, але взаємозалежних складових: економічного та організаційного механізмів. Економічний механізм включає важелі та інструменти впливу на функціонування економічної системи, забезпечуючи розвиток продуктивних сил та виробничих відносин. Організаційний механізм стосується сукупності форм і видів господарської діяльності, структур та процесів - синтез цих елементів формує узагальнене поняття організаційно-економічного механізму.

Організаційно-економічний механізм у контексті аграрних підприємств виступає як критично важливий інструмент у системі управління виробничо-господарською діяльністю [5]. В умовах трансформаційних процесів та нестабільності зовнішнього середовища, що характеризують сучасну аграрну економіку, господарський механізм на макrorівні часто перебуває під впливом значних інституційних та економічних коливань. Це вимагає, щоб OEM на мікрорівні (підприємств) був побудований на принципах, які забезпечують високу гнучкість і здатність швидко адаптуватися до екзогенних факторів. Таким чином, організаційно-економічний механізм має виходити за рамки статичної моделі, стаючи динамічною, самокоригуючою системою [3].

Для забезпечення повної моделі організаційно-економічного механізму методологія його побудови вимагає інтеграції трьох основних підходів до розуміння його сутності [8]:

1. системний підхід (OEM розглядається як відкрита, складна, багатопланова система) акцентує на взаємопов'язаності усіх елементів і вимагає застосування принципів цілісності, рівноваги та, найважливіше, адаптивності. Він дозволяє розглядати організаційно-економічний механізм не лише як сукупність інструментів, але як єдиний механізм, де зміни в одному компоненті неминуче впливають на інші;
2. структурний підхід (фокусується на внутрішній ієрархії OEM, виділяючи його складові елементи, такі як функціональний, інструментальний та методичний блоки) забезпечує чітке визначення меж, відповідальності та взаємодії між цими блоками;
3. процесний підхід сприймає OEM як безперервну послідовність управлінських рішень і заходів, які характеризуються прямим зворотним зв'язком – результати безпосередньо залежать від прийнятих рішень та вжитих заходів.

Використання цих підходів одночасно є реалізацією методологічного принципу комплексності, що дозволяє уникнути методологічного редукціонізму – зведення механізму лише до економічних важелів або лише до організаційної схеми, забезпечуючи всебічне охоплення його функціональності.

Об'єктом управління організаційно-економічного механізму є економічний потенціал підприємства, зокрема його ресурсно-фінансовий потенціал. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств прямо залежить від наявних активів, задіяних у виробництві.

Розвиток потенціалу є стратегічною задачею, що вимагає ретельного ресурсного обґрунтування стратегії, яке повинно включати оцінювання наявного ресурсного потенціалу, визначення рівня його використання, ідентифікацію невикористаних можливостей, а також оптимізацію складу ресурсів та джерел їхнього формування [3]. З огляду на це, методологія побудови OEM має бути зосереджена на створенні

методів, які є вирішальними чинниками для формування, ефективного використання та посилення економічного потенціалу як цілісної системи.

Необхідно враховувати, що у регіональному розрізі спостерігаються значні варіації забезпеченості підприємств активами, що безпосередньо впливає на показники їхньої діяльності. Це обумовлює критичну потребу в методологічному принципі регіональної диференціації, що забезпечить адаптацію інструментального блоку OEM до специфічних ресурсних можливостей та обмежень кожного конкретного регіону.

Методологія побудови організаційно-економічного механізму базується на універсальних наукових принципах, що забезпечують його теоретичну несуперечливість та функціональну стійкість.

Системний підхід диктує низку фундаментальних принципів, необхідних для ефективного функціонування організаційно-економічного механізму як відкритої системи [7]:

1. принцип системності та цілісності - OEM повинен розглядатися як складний і багатоплановий механізм. У контексті розвитку потенціалу, це означає, що механізм не обмежується лише відтворенням змін у техніці чи технології, а повинен поєднувати інвестиційну, фінансово-грошово-кредитну політику та удосконалення організації праці та виробництва. Усі ці фактори мають бути тісно взаємопов'язані та спрямовані на єдину ціль.

2. принцип адаптованості та адаптивності. Адаптованість – це здатність організаційно-економічного механізму підлаштовувати свою внутрішню структуру, а адаптивність – це можливість швидко реагувати на непередбачувані зовнішні зміни. Для досягнення високої адаптивності в умовах бурхливих змін екзогенних факторів, методологія OEM повинна включати інтелектуалізацію як обов'язкову компоненту. Інтелектуалізація процесу управління, вбудована як у бізнес-модель, так і в бізнес-процеси, слугує мета-механізмом, що дозволяє системі автоматично аналізувати зворотний зв'язок та оперативно приймати виважені рішення.

3. принцип рівноваги (балансу): є необхідним для стійкого розвитку системи. У аграрному секторі рівновага має тривимірний характер:

- *економічна рівновага*: баланс між витратами та результатами.
- *ресурсна рівновага*: оптимальне поєднання наявних ресурсів.
- *екологічна рівновага*: узгодження виробничої діяльності з вимогами раціонального використання та охорони земель.

Методологія побудови організаційно-економічного механізму для розвитку потенціалу повинна бути циклічною та ітеративною, що забезпечується принципом зворотного зв'язку. Процесний підхід підтверджує, що методологія формування потенціалу характеризується прямою залежністю одержаних результатів від прийнятих управлінських рішень та заходів.

Цей принцип реалізується через поетапний процес оптимізації структури потенціалу підприємства, який включає:

- етап 1: формування системи цілей (стратегічних, тактичних, поточних).
- етап 2: визначення необхідного набору стратегічних ресурсів.
- етап 3: оцінка альтернативних комбінацій ресурсів.
- етап 4: раціональний розподіл обмежених ресурсів.
- етап 5: оцінка отриманих результатів (зворотний зв'язок та самокорекція).

Забезпечення зворотного зв'язку дозволяє коригувати управлінські рішення та забезпечує безперервність процесу вдосконалення організаційно-економічного механізму.

Таблиця 1

Упорядкування основних принципів, на яких будується організаційно-економічний механізм

Група принципів	Принцип	Обґрунтування для побудови OEM	Значення для розвитку потенціалу
Загальнонаукові	Діалектичний підхід	Забезпечення узгодження інтересів та управління внутрішніми суперечностями системи.	Створення соціально справедливого та стійкого механізму.
Системні	Цілісність та комплексність	Розгляд усіх факторів (технічних, інвестиційних, організаційних) як єдиної системи.	Максимізація синергетичного ефекту від наявних активів.
Системні	Адаптивність та рівновага	Здатність системи швидко реагувати на нестабільність зовнішнього середовища.	Підвищення конкурентоспроможності в динамічних умовах.
Управлінські	Зворотний зв'язок	Пряма залежність результатів від управлінських рішень та необхідність їх постійної оцінки.	Забезпечення безперервного процесу оптимізації структури потенціалу.

Джерело: сформовано на основі [5-7].

Організаційно-економічний механізм в аграрному секторі має враховувати унікальну роль земельних та ресурсних активів, які є основою економічного потенціалу підприємств. Стратегічна спрямованість OEM на розвиток потенціалу вимагає застосування чітких умов управління ресурсами [4].

➤ стратегія розвитку підприємства повинна бути в першу чергу ґрунтована на ресурсному обґрунтуванні його можливостей. Методологія вимагає послідовного процесу: визначення необхідного для кожної цілі набору стратегічних ресурсів (Етап 2) та раціональний розподіл обмежених ресурсів (Етап 4). Успішне управління потенціалом можливе лише тоді, коли інструменти управління адекватно відображають структуру, ієрархію, процеси та культуру як системоутворюючі елементи ресурсного потенціалу;

➤ організаційно-економічний механізм не може бути ефективним, якщо він зведений лише до економічних інструментів. Системоутворюючими елементами механізму є також фактори, такі як організаційна культура та ієрархія. Методологія повинна включати принципи, орієнтовані на людський капітал, оскільки ці фактори впливають на способи впливу суб'єкта управління на об'єкт управління

Земельні ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та економічного зростання. Методологічні аспекти OEM ефективності використання земельних ресурсів є критично важливими. Побудова цивілізованого ринку землі та ефективного землекористування вимагає інтеграції таких ринкових та регулятивних принципів [2]:

- принцип свободи власності та діяльності необхідною умовою для залучення інвесторів та спрощення процедур отримання прав на землю;
- принцип економічної відповідальності та самофінансування забезпечує ринкову основу функціонування підприємств, стимулюючи їх до ефективного використання наявних ресурсів;
- принцип державного регулювання та конкуренції - держава повинна забезпечувати чітке визначення понять та створювати сприятливе середовище для розвитку ринку, одночасно здійснюючи державне регулювання взаємин на основі принципу соціальної справедливості;
- принцип економічного стимулювання раціонального землекористування. Методологія OEM передбачає використання цільових економічних важелів для підвищення ефективності землекористування. Це можливо реалізувати шляхом надання податкових і кредитних пільг суб'єктам, які за власні кошти здійснюють заходи з охорони та раціонального використання земель. Важливим є виділення коштів з бюджетів для відновлення земель, порушених не з вини аграрних підприємств.
- Методологія побудови OEM повинна чітко враховувати вплив інституційного середовища. Функціонування економічних важелів (інструментів управління) та їх кінцевий ефект значною мірою залежать від формального та неформального інституційного середовища країни, включаючи суспільні процеси та рівень корупції

Для ефективної роботи OEM, необхідно керуватися принципом оптимального балансу важелів. Економічні важелі можуть мати як стимулювальний, так і обмежувальний характер. Успішна методологія не просто запроваджує інструменти, а використовує їх як діалектичну пару. Стимули (пільги) застосовуються для заохочення інновацій та раціонального землекористування, тоді як обмежувальні важелі (регулювання) застосовуються для забезпечення екологічної безпеки та мінімізації негативних наслідків виробництва. Баланс між цими двома типами впливу є запорукою стійкого та відповідального розвитку.

Організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом суб'єктів аграрного бізнесу складається з [2, 4]:

1. методологічний блок (концептуальне ядро механізму) визначає цілі, принципи та стратегії управління ресурсним потенціалом. Блок відповідає за втілення принципу цільової спрямованості (Етап 1 формування цілей) та забезпечує ресурсне обґрунтування стратегії;
2. функціональний блок включає функції управління, ресурси та рівні управління (стратегічний, тактичний і оперативний). Блок реалізує принципи ієрархічності та раціонального розподілу ресурсів (Етап 4) відповідно до визначених методологічних установок;
3. інструментальний блок містить засоби прямого впливу на об'єкт управління. Він складається з системоутворюючих елементів (структура, культура, процеси, ієрархія) та заходів вдосконалення/інтеграційних заходів. Саме тут застосовуються економічні важелі (кредитні, податкові, фінансові інструменти).

В сучасних умовах методологія побудови OEM вимагає інтеграції принципу інтелектуалізації, що виходить за рамки простої автоматизації. Інтелектуалізація повинна бути вбудована як в основу бізнес-моделі, так і в самі бізнес-процеси діяльності підприємства. Відмінність сучасного механізму управління ресурсним потенціалом аграрного бізнесу від існуючих полягає у структурних особливостях, що ґрунтуються на ознаках інтелектуалізації процесу управління. Вона дозволяє швидко опрацьовувати зворотний зв'язок, підвищуючи рівень адаптивності та конкурентоспроможності підприємств у динамічних нестабільних умовах.

Побудова та вдосконалення організаційно-економічного механізму мають відбуватися поетапно, що є втіленням принципу послідовності та поетапності. Цей процес корелює з етапами оптимізації структури потенціалу:

1. Концептуально-цільова фаза: визначення стратегічних цілей та пріоритетів (перехід на інноваційну модель розвитку). Методологічний принцип пріоритетності стратегії є тут ключовим: цілі, визначені на цьому етапі, повинні бути чіткими та ресурсне обґрунтованими, оскільки вони детермінують усі наступні кроки, включаючи раціональний розподіл ресурсів.

2. Діагностично-ресурсна фаза: оцінка наявного ресурсного потенціалу, визначення необхідного набору стратегічних ресурсів та ідентифікація невикористаних можливостей.

3. Проектно-інструментальна фаза: розробка інноваційної стратегії та пропозиція схеми поетапного формування OEM. Вона включає оцінку альтернативних комбінацій ресурсів (Етап 3) та визначення методів впливу на об'єкт управління в сферах організаційної ієрархії, структури, процесів та культури.

4. Впровадження та регулювання: застосування економічних важелів (стимулюючих та обмежувальних) та раціональний розподіл обмежених ресурсів.

5. Моніторинг та корекція: оцінка отриманих результатів (Етап 5) та використання принципу зворотного зв'язку для постійної корекції управлінських рішень.

Таблиця 2

Функціональна архітектура організаційно-економічного механізму аграрного підприємства

Блок OEM	Ключові елементи	Інтегровані методологічні принципи	Роль у розвитку економічного потенціалу
Методологічний	Цілі, принципи, стратегії управління (ресурсним потенціалом)	Принцип цільової спрямованості, діалектичний підхід, пріоритетність стратегій.	Визначає вектор розвитку та формує ресурсне обґрунтування.
Функціональний	Функції управління, ресурси, рівні управління (стратегічний, тактичний, оперативний)	Принцип системності, принцип ієрархічності, принцип раціонального розподілу ресурсів.	Забезпечує практичну реалізацію стратегій через організаційні процеси.
Інструментальний	Структура, культура, процеси, ієрархія, економічні важелі (стимули, обмеження)	Принцип інтелектуалізації, принцип економічного стимулювання, принцип адаптивності.	Впливає на об'єкт управління (ресурсний потенціал) та забезпечує конкурентоспроможність.

Джерело: сформовано на основі [4, 5, 8].

Економічний потенціал розвивається через цілеспрямований вплив, який здійснюється за допомогою інструментального блоку організаційно-економічного механізму. Методологія його побудови вимагає обґрунтування принципів використання економічних важелів.

Економічний механізм є органічною частиною господарського механізму і являє собою сукупність важелів та інструментів впливу. Методологія їх застосування ґрунтується на принципі доцільності, коли вибір інструментів залежить від конкретної мети, будь то економічна протекція чи перехід на екологічно безпечне сільське господарство [4].

Критично важливим є усвідомлення двосторонньої дії інструментів: вони можуть бути або стимулювальними, або обмежувальними. Успішна методологія OEM передбачає динамічний розподіл цих важелів для досягнення бажаної рівноваги та цільової спрямованості.

Для нарощення та ефективного використання економічного потенціалу організаційно-економічний механізм має включати принципи, спрямовані на створення сприятливого економічного середовища на мікрорівні:

✓ Принцип економічної оцінки ресурсів - економічна оцінка земельних ресурсів виконує функцію інструменту економічного регулювання, забезпечуючи взаємодію виробництва та природного середовища. Вона слугує методологічною основою для застосування справедливих стимулюючих механізмів, оскільки дозволяє коректно враховувати цінність ресурсу.

✓ Принцип фінансового стимулювання та інтеграції політик - OEM має активно використовувати інструменти підвищення рівня економічного стимулювання раціонального землеволодіння й землекористування. Це реалізується через надання податкових і кредитних пільг суб'єктам, які інвестують у заходи з використання та охорони земель. Методологія також вимагає, щоб інструментарій поєднував інвестиційну, фінансово-грошово-кредитну політику, що є необхідною умовою для впровадження інноваційної моделі розвитку.

✓ Механізм управління ресурсним потенціалом повинен сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств та розвитку конкурентних переваг.

✓ Принцип діагностики невикористаних можливостей - методологія розвитку потенціалу не обмежується оцінкою наявних ресурсів, вона вимагає визначення невикористаних можливостей ресурсного потенціалу, що забезпечує необхідну інформаційну базу для формування заходів вдосконалення та інтеграційних заходів в Інструментальному блоці.

✓ Принцип інституційної верифікації - ефективність економічних важелів залежить від того, як вони функціонують у реальному інституційному середовищі. Відповідно, OEM повинен включати принцип інституційної верифікації, що передбачає оцінку впливу неформальних інститутів (таких як рівень корупції або суспільні процеси) на ефективність формальних інструментів (таких як податкові пільги). Якщо інституційний ризик високий, методологія диктує пріоритетність організаційних та культурних заходів

(інструм блок 6) перед простим запровадженням фінансових важелів. Це гарантує, що застосування економічних стимулів не буде нівельовано інституційними бар'єрами.

Нарешті, методологічний блок (цілі, принципи, стратегії) завжди визначає пріоритетність принципів управління економічним розвитком. Ця пріоритетність, наприклад, пріоритет екологічної безпеки, напряму диктує, які саме економічні важелі будуть обрані (наприклад, стимулюючі інструменти для переходу на екологічно безпечне сільське господарство) і як вони будуть інтегровані в організаційні процеси.

Комплексне дослідження методологічних принципів побудови організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств демонструє, що ефективний організаційно-економічний механізм не може бути простим набором інструментів; він має бути інтегрованою, багаторівневою та адаптивною системою.

Побудова OEM повинна ґрунтуватися на ієрархії принципів: від загальнонаукових (діалектика, аксіоматизація) до загальносистемних (цілісність, адаптивність, рівновага) та специфічних секторальних (пріоритетність ресурсної бази, стимулювання землекористування).

Ключовим методологічним висновком є необхідність постійної інтеграції організаційної та економічної складових, запобігаючи їхній фрагментації. Організаційно-економічний механізм має бути розроблений із застосуванням системного, структурного та процесного підходів, що забезпечує як внутрішню несуперечливість, так і динамічну здатність до самокорекції (принцип зворотного зв'язку).

Організаційно-економічний механізм має базуватися на збалансованому використанні стимулюючих та обмежувальних інструментів, що забезпечує досягнення рівноваги між економічною результативністю, раціональним використанням ресурсів та екологічною стійкістю. Водночас важливо формувати багатоблокову архітектуру механізму, яка відповідає методологічній структурі та інтегрує організаційну структуру, культуру та ієрархію в єдину систему впливу на об'єкт управління. Ефективна стратегія розвитку аграрного підприємства має реалізовуватися поетапно: від постановки цілей і ресурсного обґрунтування до оцінювання можливих комбінацій ресурсів, їх оптимального розподілу та завершального моніторингу отриманих результатів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження показало, що формування ефективного організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств можливе лише за умови системного поєднання методологічних принципів, що враховують специфіку сучасного аграрного середовища. Регіональна диференціація ресурсної бази, вплив інституційних обмежень та структура управлінських рішень суттєво визначають результативність використання економічного потенціалу. Збалансоване застосування стимулюючих та регулятивних інструментів дозволяє досягти рівноваги між економічними інтересами підприємства, збереженням ресурсів та екологічними вимогами.

Література

1. Грабчук, І., Бугайчук, В., & Рудницький, В. Підвищення економічної ефективності використання земельних ресурсів сільськогосподарськими підприємствами. *Економіка та суспільство*, 2023. № 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-48>
2. Кононенко О.М. Економічне регулювання земельних відносин у сільському господарстві. *Ефективна економіка* № 12, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6024>
3. Кужель В.В. Потенціал підприємств аграрної сфери: сутність, структура, тенденції нарощення. *Агросвіт* №13, 2013. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2013/10.pdf
4. Макеев О. О. Формування механізму управління ресурсним потенціалом суб'єктів аграрного бізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2020. №2. С. 393-401. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-47>
5. Маршук Л. М. Методичний інструментарій побудови організаційно-економічного механізму ресурсно-фінансового потенціалу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Випуск 13, частина 2, 2017. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/7.pdf
6. Методологія економічних досліджень : практикум для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання, які навчаються за спеціальністю 051 – Економіка / Нар. укр. акад. [каф. економіки та права]; авт.-укладач Е. І. Цибульська. Харків: Вид-во НУА, 2021. – 72 с.
7. Мірошніченко О.Ю., Карюк В.І. Етапи формування організаційно-економічного механізму інноваційної діяльності підприємств. *Ефективна економіка* № 2, 2012. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=932>
8. Побережна З.М. Концепція формування організаційно-економічного механізму управління бізнес-моделлю авіапідприємства. *Держава та регіони*. 2020 р., № 3 (114) URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/3_2020/3_1_2020/26.pdf

9. Россоха В.В., Кривун М.В. Господарський механізм у науковому доробку теоретичних положень. Креативний простір № 8, 2022 URL:<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/18dfc058-9bdc-4d2c-82c3-534fecc202bc/content>

References

1. Hrabchuk, I., Buhaichuk, V., & Rudnytskyi, V. (2023). Pidvyshchennia ekonomichnoi efektyvnosti vykorystannia zemelnykh resursiv silskohospodarskymy pidpriemstvamy. *Ekonomika ta suspilstvo*, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-48>
2. Kononenko, O. M. (2017). Ekonomichne rehuliuвання zemelnykh vidnosyn u silskomu hospodarstvi. *Efektivna ekonomika*, (12). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6024>
3. Kuzhel, V. V. (2013). Potentsial pidpriemstv ahranoi sfery: sutnist, struktura, tendentsii naroshchennia. *Ahrosvit*, (13). http://www.agrosvit.info/pdf/13_2013/10.pdf
4. Makieiev, O. O. (2020). Formuvannia mekhanizmu upravlinnia resursnym potentsialom subiektiv ahrarnoho biznesu. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, (2), 393–401. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-47>
5. Marshuk, L. M. (2017). Metodychnyi instrumentarii pobudovy orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu resursno-finansovoho potentsialu pidpriemstva. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 13(2). http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/7.pdf
6. Tsybul'ska, E. I. (Ed.). (2021). *Metodolohiia ekonomichnykh doslidzen: Praktykum dlia studentiv druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity*. Kharkiv: Vydavnytstvo Narodnoi ukrainskoi akademii.
7. Miroshnychenko, O. Yu., & Kariuk, V. I. (2012). Etapy formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv. *Efektivna ekonomika*, (2). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=932>
8. Poberezhna, Z. M. (2020). Kontseptsiiia formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia biznes-modeliu aviapidpriemstva. *Derzhava ta rehiony*, (3/114). http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/3_2020/3_1_2020/26.pdf
9. Rossokha, V. V., & Kryvun, M. V. (2022). Hospodarskyi mekhanizm u naukovomu dorbku teoretychnykh polozhen. *Kreatyvnyi prostir*, (8). <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/18dfc058-9bdc-4d2c-82c3-534fecc202bc/content>